

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
Кафедра фізичної терапії, реабілітації, спеціальної та інклюзивної освіти**

Маріанна КЛЯП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З ДИСЦИПЛІНИ**

**СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА ДОШКІЛЬНОГО
ВИХОВАННЯ**

для здобувачів спеціальності 016 Спеціальна освіта

Ужгород - 2024

УДК 373.2(076)

К-52

Методичні рекомендації з дисципліни «Спеціальна методика дошкільного виховання» для здобувачів спеціальності 016 Спеціальна освіта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2024. 33 с.

Розробник:

Маріанна КЛЯП, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної терапії, реабілітації, спеціальної та інклюзивної освіти.

Рецензент:

Христина БАРНА, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та спеціальної освіти Мукачівського державного університету.

*Затверджено і рекомендовано до друку
науково-методичною комісією
факультету здоров'я та фізичного виховання
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол № 5 від 24.01.2024 р.)*

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2024 р.

ЗМІСТ

1. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
2. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.....	6
3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
4. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ (семінарських, лабораторних) ЗАНЯТЬ.....	10
5. САМОСТІЙНА РОБОТА	14
6. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	17
7. ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ	20
8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	20
9. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗДО.....	22
10. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ЗАВДАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	29

1. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Спеціальна методика дошкільного виховання**» є розкриття методологічних і теоретичних основ спеціальної дошкільної педагогіки, теоретико-методичних засад виховання, навчання і розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями психофізичного розвитку, зокрема з порушеннями інтелекту, сучасних тенденцій і проблем організації корекційно-педагогічної допомоги цим дітям.

Завдання курсу:

– забезпечення необхідної теоретичної підготовки здобувачів з питань спеціальної дошкільної педагогіки, пов'язаних з розумінням особливостей розвитку дитини з порушенням інтелектуального розвитку, мовлення, раннім дитячим аутизмом та реалізацією системного підходу у процесі організації корекційно-педагогічного впливу в освітньому просторі спеціального закладу дошкільної освіти або спеціальної групи для дітей з особливими освітніми потребами, а також в інклюзивному просторі;

– формування уявлень про загальні та спеціальні принципи і методи корекційно-педагогічного впливу в роботі з дітьми, які мають порушення психофізичного розвитку, зокрема інтелектуального;

– формування професійного інтересу у майбутніх вчителів-дефектологів до проблеми виховання і навчання дітей раннього і дошкільного віку з порушеннями інтелекту, мовлення, аутистичного спектру, розкриття перед ними освітніх можливостей спеціальної дошкільної педагогіки і потенційних можливостей розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах дошкільця (спеціального або інклюзивного).

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

знати: зміст, методи, форми навчання і виховання дітей в спеціальному та інклюзивному закладі дошкільної освіти та сучасні вимоги до них;

вміти: складати конспекти занять, бесід з батьками, методичні розробки дидактичних ігор, вправ; аналізувати заняття вихователя спеціальної або інклюзивної групи; аналізувати роботу з адаптації та модифікації змісту навчання асистентом вихователя інклюзивної групи; узгоджувати спільну діяльність корекційного педагога, вихователя спеціальної, інклюзивної групи або асистента вихователя інклюзивної групи з іншими фахівцями дошкільного закладу з різних розділів програми навчання і виховання дітей дошкільного віку; здійснювати спільну роботу з родиною дитини з ООП.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти або у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій та методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності: 3,4,7,10.

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності: 1-7, 11-13, 15-17.

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти, зокрема освіти для дітей з інтелектуальними порушеннями.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні знання у сфері професійної діяльності (навчання, виховання та корекція порушень розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями).

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення інтелекту, актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

СК-5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми та підлітками з інтелектуальними та комплексними порушеннями, в структурі яких є інтелектуальні, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.

СК-6. Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями, в тому числі з інвалідністю в різних типах закладів.

СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвиткового освітнього середовища.

СК-11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК-12. Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

СК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК-15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.

СК-16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК-17. Здатність до розуміння цінності різноманіття особистості як однієї з умов забезпечення прогресу в розвитку дитини з психофізичними порушеннями; здійснення інклюзивного навчання на основі визначення актуального і потенційного рівня розвитку дитини; уміння добирати і застосовувати корекційні методи, засоби і прийоми роботи, адаптувати та модифікувати зміст навчального матеріалу для задоволення особливих освітніх потреб дітей з порушеннями психофізичного розвитку; забезпечення дружньої та безпечної атмосфери для інклюзивного навчання; розуміння цінності спільної роботи з батьками і сім'ями як важливого ресурсу для навчання учнів з порушеннями розвитку.

2. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

Екзамен, тести на кожному практичному занятті, реферати, презентації, різні види групових завдань (проектів), конспекти занять для дошкільнят, результати неформальної освіти з дисципліни.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усні відповіді на практичних заняттях, тести з кожної теми, групові завдання.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота, яка включає виконання тестових завдань; підготовка та захист індивідуального або групового проекту (реферату, презентації, конспекту занять для дошкільнят), результати неформальної освіти з дисципліни.

Форма підсумкового семестрового контролю: письмовий екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Шкала контролю змістового модулю

Показники	Бали
Змістовий модульний контроль:	
<i>Поточний модульний контроль:</i>	
Письмове опитування за відповідь за кожне із двох теоретичних питань нараховується по 20 балів, два випадково вибраних варіанти тестових завдань оцінюються по 5 балів кожний (кожний варіант тестів містить по 5 тестів, правильне розв'язання кожного тесту оцінюється в 1 бал)	0-50
Бали за активність на практичних заняттях береться середній бал за оцінювання усних відповідей і тестових занять з усіх занять, що множиться на коефіцієнт 6	0-30
Бали за виконання самостійної роботи: підготовка та захист індивідуального або групового завдання за обраною темою	0-15
Сертифікат за участь у семінарі, вебінарі, тренінгу з питань дошкільного виховання дітей з ООП	5
Загальна оцінка	0 - 100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2		Модуль ...	
	Кіль- кість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кіль- кість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кіль- кість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	7	30	10	30		
Лабораторні заняття (допуск, виконання та захист)	-	-	-	-	-	-
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні	-	-	-	-	-	-
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	2	10	2	10		
Індивідуальне або групове завдання із захистом	1	15	1	15		
Результати неформальної освіти	1	5	1	5		
Модульна контрольна робота	1	40	1	40		
Разом		100		100		

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий семестровий контроль включає наступний вид контролю: письмовий екзамен.

Екзамен є заключним підсумковим видом контролю у третьому семестрі другого навчального року. До екзамену допускаються тільки ті студенти, які отримали не менше 35 балів як середнє арифметичне за результатами змістових модулів.

Студенти, в яких оцінки за результатами модульного контролю дорівнюють або є вищими за 60 балів, можуть не приймати участі в екзаменаційному контролі, але за бажанням вони можуть покращити свої бали, прийнявши участь в екзамені.

Під час екзамену здобувач дає письмові відповіді на 2 теоретичних питання, кожне з яких оцінюється по 40 балів відповідно до критерію оцінювання теоретичної підготовленості, та розв'язує практичне завдання у вигляді ситуативної проблеми. Максимальна оцінка за підсумковий контроль складає 100 балів відповідно до шкали оцінювання національної та ЄКТС.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Загальні питання спеціальної методики дошкільного виховання

Тема 1. Загальні питання теорії спеціальної дошкільної педагогіки

Спеціальна дошкільна педагогіка, її об'єкт, предмет і завдання. Основні категорії порушень психофізичного розвитку дітей. Загальні та спеціальні особливості розвитку дітей з порушеннями. Принципи корекційно-педагогічного процесу в дошкільлі. Система корекційної допомоги дошкільнятам з порушеннями розвитку. Перспективні напрями розвитку спеціальної дошкільної педагогіки.

Тема 2. Особистість дитини-дошкільника як суб'єкт виховання

Вікова періодизація дитинства. Вікові та індивідуальні особливості дітей-дошкільнят. Основні завдання виховання дітей дошкільного віку. Базовий компонент дошкільної освіти – стандарт галузі. Роль дорослого в розвитку дитини. Взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти у вихованні дітей.

Тема 3. Національна система дошкільної освіти

Заклади дошкільної освіти (ЗДО) в системі національної освіти. Типи закладів дошкільної освіти та їх функції. Програми навчання і виховання дітей дошкільного віку. Підготовка педагогічних кадрів для системи дошкільної освіти. Розвивальне середовище як складова педагогічного процесу для дошкільнят.

Тема 4. Організація навчальної роботи у ЗДО

Особливості навчання дітей дошкільного віку. Зміст навчання дітей дошкільного віку. Принципи і типи навчання в ЗДО. Форми організації навчання дітей дошкільного віку. Принципи проведення занять та методи навчання дітей-дошкільнят з порушеннями інтелекту.

Тема 5. Інклюзивна освіта у ЗДО

Особливості впровадження інклюзії у ЗДО. Особливості виховання дошкільнят із психофізичними порушеннями в умовах інклюзії. Психолого-педагогічний супровід дітей в інклюзивному дошкільному закладі. Реалізація корекційно-розвивального компоненту інклюзивної освіти в дошкільлі. Індивідуальний підхід до дошкільнят із психофізичними порушеннями в інклюзивному ЗДО.

Тема 6. Психолого-педагогічна готовність дітей старшого дошкільного віку до школи

Наступність, спадкоємність, перспективність у системі безперервної освіти. Готовність дітей до шкільного навчання. Основні причини невідповідності дітей до школи. Підготовка дітей з порушеннями інтелекту до навчання в школі. Адаптація до шкільного навчання. Спільна робота сім'ї, дошкільного закладу і школи з підготовки дитини до навчання.

Модуль 2. Особливості реалізації корекції розвитку дітей з ООП у дошкільлі

Тема 1. Навчання та корекційно-виховна робота для дошкільнят із ЗПР та з порушеннями мовлення

Специфіка освітніх потреб дітей раннього та дошкільного віку із ЗПР. Корекційна спрямованість виховання і навчання дітей із ЗПР у дошкільлі. Характеристика програми розвитку для дітей-дошкільнят із ЗПР (програма «Віконечко»). Розвиток пізнавальної діяльності дитини із ЗПР. Структура

програми «Віконечко», характеристика окремих розділів. Співпраця ЗДО та сім'ї у вихованні дитини із ЗПР. Психолого-педагогічна характеристика дітей-дошкільнят з порушеннями мовлення. Завдання та принципи виховання дітей з порушеннями мовлення.

Тема 2. Система навчально-корекційної роботи та виховання для дошкільнят з порушеннями інтелекту та з розладами спектру аутизму

Психолого-педагогічна характеристика дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями. Особливості фізичного (соматичного) стану дітей-дошкільників з порушеннями інтелекту. Система навчання і виховання дошкільнят з порушеннями інтелекту. Характеристика окремих розділів Програми для дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю. Організація корекційної роботи з дітьми-дошкільнятами з РСА (програма «Розквіт»). Основні завдання щодо соціального розвитку дітей з РСА (аналіз розділу програми «Розквіт»). Психологічна допомога сім'ї, що виховує дитину з РСА.

Тема 3. Фізичне виховання дітей дошкільного віку

Основні підходи до фізичного виховання дітей дошкільного віку. Мета та завдання спеціального фізичного виховання дітей-дошкільнят з інтелектуальною недостатністю. Засоби фізичного виховання для дітей з порушеннями інтелекту в ЗДО. Вимоги та структура заняття з фізкультури в ЗДО. Загартовуючі процедури для дошкільнят. Система роботи ЗДО зі зміцнення психофізичного здоров'я.

Тема 4. Розумове виховання дошкільнят з ООП

Завдання розумового виховання дітей дошкільного віку. Зміст та засоби розумового виховання в дошкільлі. Роль знань про навколишнє середовище в розумовому вихованні. Формування мислення дошкільнят з порушеннями інтелекту. Розвиток основ наочно образного мислення. Розвиток уваги та пам'яті дітей-дошкільнят з інтелектуальними порушеннями.

Тема 5. Сенсорне виховання дошкільнят

Поняття про сенсорний розвиток дитини дошкільного віку. Сенсорні етаплони. Зміст та методи сенсорного виховання, його періодизація. Розвиток сприйняття та уяви дітей-дошкільнят з порушеннями інтелекту. Сенсорне виховання як засіб соціальної адаптації дітей з порушеннями зору. Сенсорне виховання дошкільнят з порушеннями слуху як складова цілісної корекційно-педагогічної роботи.

Тема 6. Значення ігрової діяльності для розвитку дошкільнят з ООП

Діяльність і розвиток дитини. особливості гри як засобу всебічного розвитку дитини. Класифікація дитячих ігор. Розвиток гри у ранньому віці. Формування ігрової діяльності дітей з порушеннями інтелекту. Роль вихователя у розвитку ігрової діяльності дітей.

Тема 7. Розвиток продуктивної діяльності та трудового виховання у дошкільному віці

Особливості та завдання трудової діяльності дошкільників. Види праці та форми організації трудової діяльності дітей дошкільного віку. Особливості формування предметної діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями. Формування елементів продуктивної діяльності у дітей-дошкільнят з порушеннями інтелекту.

4. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ (семінарських, лабораторних) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Модуль 1. Загальні питання спеціальної методики дошкільного виховання.			
1	Тема: Загальні питання теорії спеціальної дошкільної педагогіки 1. Спеціальна дошкільна педагогіка, її об'єкт, предмет і завдання. 2. Основні категорії порушень розвитку у дітей. 3. Загальні та спеціальні особливості дітей з відхиленнями у розвитку. 4. Принципи корекційно-педагогічного процесу у дошкільній. 5. Система корекційної допомоги дошкільнятам з відхиленнями у розвитку. 6. Перспективні напрями розвитку спеціальної дошкільної педагогіки.	2	
2	Тема: Особистість дитини-дошкільника як суб'єкт виховання. 1. Вікова періодизація дитинства. 2. Вікові та індивідуальні особливості дітей-дошкільнят. 3. Основні завдання виховання дітей дошкільного віку. 4. Роль дорослого в розвитку дитини. Взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти у вихованні дітей. 5. Розвивальне середовище як складова педагогічного процесу для дошкільнят.	2	2
3	Тема: Національна система дошкільної освіти. 1. Дошкільна освіта як складова національної системи освіти. 2. Типи ЗДО та їх функції. 3. Програми навчання і виховання дітей-дошкільнят. 4. Підготовка педагогічних кадрів для системи дошкільної освіти. 5. Історичний екскурс про становлення і розвиток науки про дошкільне виховання (давній світ, середньовіччя, епохи Відродження та Просвітництва, практика ХІХ ст.). 6. Розвиток вітчизняної теорії та практики дошкільної освіти (ХІХ-ХХ ст.). 7. Зарубіжні педагогічні концепції дошкільної освіти ХХ ст. Актуальні сучасні проблеми дошкільної педагогіки.	2	
4	Тема: Організація навчальної роботи у ЗДО 1. Особливості навчання дітей дошкільного віку. Закономірності педагогічного процесу у дошкільній. 2. Зміст навчання дітей-дошкільнят. Аналіз змісту Базового компоненту дошкільної освіти. 3. Принципи і типи навчання у ЗДО. 4. Особливості методів навчання у закладах дошкільної освіти.	2	

	5. Форми організації навчання дітей дошкільного віку. 6. Планування педагогічного процесу в дошкільлі. 7. Принципи проведення занять для дітей з інтелектуальною недостатністю.		
5	Тема: Інклюзивна освіта у ЗДО. 1. Особливості впровадження інклюзії у ЗДО. 2. Виховання дошкільників з ООП в умовах інклюзії. 3. Психолого-педагогічний супровід дітей у інклюзивному ЗДО. 4. Реалізація корекційно-розвивального компоненту у інклюзивному ЗДО. 5. Індивідуальний підхід до дошкільнят із ООП в інклюзивному ЗДО.	2	
6	Тема: Взаємодія сім'ї та дошкільного навчального закладу у вихованні дітей. Підготовка дитини до навчання в школі. 1. Мета, завдання, принципи співробітництва ЗДО із сім'єю. 2. Основні форми співробітництва ЗДО із сім'єю. 3. Наступність, спадкоємність, перспективність у системі безперервної освіти. 4. Готовність дітей до шкільного навчання. Модель готовності дитини-дошкільника до школи: фізична, розумова, особистісна. 5. Основні причини невідповідності дітей до школи. 6. Адаптація до шкільного навчання.	2	
7	Модульна контрольна робота № 1	2	
Всього за модулем 1		14	2
Модуль 2. Особливості реалізації корекції розвитку дітей з ООП у дошкільлі			
1	Тема: Навчання та корекційно-виховна робота для дітей із ЗПР та порушеннями мовлення. 1. Характеристика порушень розвитку дітей-дошкільнят із ЗПР. 2. Специфіка освітніх потреб дітей-дошкільнят із ЗПР. Мета виховання і навчання дошкільників із ЗПР. 3. Характеристика програми розвитку для дітей-дошкільнят із ЗПР (програма «Віконечко») 4. Розвиток пізнавальної діяльності дитини із ЗПР. 5. Структура програми. Характеристика 3-ти розділів на вибір. 6. Співпраця ЗДО та сім'ї у вихованні дитини із ЗПР. 7. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями мовлення. 8. Завдання і принципи виховання дошкільнят з мовленнєвими порушеннями.	2	2
2	Тема: Корекційно-виховна робота для дітей з порушеннями інтелекту. 1. Психолого-педагогічна характеристика дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями.	2	

	<p>2. Особливості фізичного (соматичного) стану дітей-дошкільників з порушеннями інтелекту.</p> <p>3. Система навчання і виховання дошкільнят з порушеннями інтелекту. Характеристика розділів програми щодо формування елементарних математичних понять та ознайомлення із навколишнім.</p> <p>4. Завдання розвитку дошкільнят з інтелектуальною недостатністю щодо розвитку мовлення та ігрової діяльності (відповідно до Програми).</p> <p>5. Основні завдання корекційно-розвиткової роботи з дошкільнятами з порушеннями інтелекту, передбачені розділами Програми щодо сенсорного, фізичного і музичного виховання</p>		
3	<p>Тема: Виховання і навчання дітей-дошкільнят з порушеннями емоційного розвитку (РСА) та порушеннями ОРА.</p> <p>1. Особливості розвитку дітей з РСА.</p> <p>2. Організація корекційної роботи з дітьми-дошкільнятами з РСА (програма «Розквіт»).</p> <p>3. Основні завдання щодо соціального розвитку дітей з РСА (аналіз розділу програми «Розквіт»).</p> <p>4. Психологічна допомога сім'ї, що виховує дитину з РСА.</p> <p>5. Загальна характеристика порушень ОРА. Поняття про ДЦП.</p> <p>6. Корекційна робота з дітьми дошкільного віку, що мають ДЦП.</p>	2	
4	<p>Тема: Фізичне виховання дітей дошкільного віку.</p> <p>1. Основні підходи до фізичного виховання дітей дошкільного віку.</p> <p>2. Завдання фізичного виховання: загальноосвітні та спеціальні.</p> <p>3. Засоби фізичного виховання в спеціальному ЗДО.</p> <p>4. Вимога та структура занять з фізкультури.</p> <p>5. Загартовуючі процедури для дошкільнят.</p> <p>6. Система роботи ЗДО зі зміцнення психофізичного здоров'я.</p>	2	
5	<p>Тема: Розумове виховання дошкільнят з ООП.</p> <p>1. Завдання розумового виховання.</p> <p>2. Зміст та засоби розумового виховання дошкільнят.</p> <p>3. Формування мислення дошкільнят з порушеннями інтелекту.</p> <p>4. Роль знань про навколишнє середовище в розумовому вихованні.</p> <p>5. Розвиток уваги і пам'яті дітей з інтелектуальними порушеннями.</p> <p>6. Розвиток сприймання і уяви.</p>	2	2
6	<p>Тема: Сенсорне виховання дошкільнят.</p> <p>1. Поняття про сенсорний розвиток дитини, сенсорні еталони.</p>	2	2

	<p>2. Завдання, зміст і методи сенсорного виховання.</p> <p>3. Особливості сенсорного розвитку на різних вікових етапах.</p> <p>4. Основні принципи корекційної роботи в ЗДО для дітей з порушеннями зору.</p> <p>5. Сенсорне виховання як засіб соціальної адаптації дітей з порушеннями зору.</p> <p>6. Зміст корекційно-виховної роботи з дошкільниками з порушеннями слуху.</p> <p>7. Організація корекційної допомоги дошкільникам з порушеннями слуху в умовах ЗДО.</p>		
7	<p>Тема: Значення ігрової діяльності для розвитку дошкільнят з ООП.</p> <p>1. Діяльність і розвиток дитини.</p> <p>2. Особливості гри як засобу всебічного розвитку дитини. Класифікація дитячих ігор.</p> <p>3. Розвиток гри в ранньому віці.</p> <p>4. Особливості та структура дидактичної гри.</p> <p>5. Формування ігрової діяльності дітей з порушеннями інтелекту.</p> <p>6. Роль вихователя у розвитку ігрової діяльності дітей.</p>	2	
8	<p>Тема: Розвиток продуктивної діяльності та трудового виховання у дошкільному віці.</p> <p>1. Значення діяльності у дошкільному віці.</p> <p>2. Особливості та завдання трудової діяльності дошкільників.</p> <p>3. Види праці та форми організації трудової діяльності дітей.</p> <p>4. Особливості формування предметної діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.</p> <p>5. Формування елементів продуктивної діяльності у дітей з інтелектуальною недостатністю.</p>	2	
9	<p>Тема: Підготовка та захист конспекту занять для дошкільнят з порушеннями інтелекту, ЗПР або РСА (індивідуальна самостійна робота або груповий проєкт)</p>	2	
10	Модульна контрольна робота № 2.	2	
	Разом за модулем 2	20	4
	Всього за семестр	34	6
	Всього за навчальний рік	34	6

5. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Модуль 1. Загальні питання спецметодики дошкільного виховання			
1	Загальні питання теорії спеціальної дошкільної педагогіки.	5	9
2	Особистість дитини-дошкільника як суб'єкт виховання.	5	9
3	Національна система дошкільної освіти.	5	9
4	Організація навчальної роботи у ЗДО	5	9
5	Інклюзивна освіта у ЗДО	5	9
6	Взаємодія сім'ї та дошкільного навчального закладу у вихованні дітей. Підготовка дитини до навчання в школі.	5	10
Разом за модулем 1		30	55
Модуль 2. Особливості реалізації корекції розвитку для дітей з ООП у дошкільлі			
1	Навчання та корекційно-виховна робота для дошкільнят із ЗПП та порушеннями мовлення	5	7
2	Навчання та корекційно-виховна робота для дітей з порушеннями інтелекту та РСА.	5	7
3	Фізичне виховання дітей дошкільного віку.	4	7
4	Розумове виховання дошкільнят з ООП	5	6
5	Сенсорне виховання дошкільнят.	4	6
6	Значення ігрової діяльності для розвитку дошкільнят з ООП	4	7
7	Розвиток продуктивної діяльності та трудового виховання у дошкільному віці	3	7
Разом за модулем		30	47
Всього		60	102

Індивідуальні завдання

Модуль 1. Загальні питання спеціальної методики дошкільного виховання

Тематика рефератів або презентацій

1. Система дошкільного виховання в Україні.
2. Спеціальні педагогічні умови для виховання дітей-дошкільників із психофізичними порушеннями .
3. Особистісно-орієнтований підхід у корекційній та спеціальній дошкільній педагогіці.
4. Корекційно-виховний процес у спеціальному дошкільному закладі для дітей з психофізичними порушеннями..
5. Спеціальна дошкільна педагогіка як галузь педагогічних знань.
6. Значення дошкільного дитинства у розвитку особистості.
7. Дитинство як соціально-педагогічне явище.
8. Зв'язок дошкільної педагогіки з іншими науками.
9. Особистість дитини як об'єкт і суб'єкт виховання.
10. Виховання і розвиток особистості дитини з порушеннями психофізичного розвитку.
11. Роль дорослого в розвитку дитини дошкільного віку.

12. Становлення і розвиток науки про дошкільне виховання.
13. Проблеми дошкільного виховання у педагогічній думці давнього світу.
14. Погляд на проблеми виховання дітей дошкільного віку в епоху середньовіччя.
15. Розвиток ідей дошкільного виховання в епоху Відродження.
16. Педагогіка дошкільного віку епохи Просвітництва
17. Педагогічні теорії та практика дошкільного виховання ХІХ ст.
18. Розвиток теорії і практики вітчизняної дошкільної освіти в кінці ХІХ – у першій половині ХХ ст.
19. Розвиток вітчизняної дошкільної педагогіки у другій половині ХХ ст.
20. Зарубіжні педагогічні концепції дошкільної освіти ХХ ст.
21. Актуальні проблеми спеціальної дошкільної педагогіки.
22. Базовий компонент дошкільної освіти як стандарт функціонування дошкілля.
23. Типи дошкільних закладів і їх функції.
24. Програми виховання і навчання дітей дошкільного віку із психофізичними порушеннями.
25. Підготовка педагогічних кадрів для системи дошкільної освіти в Україні
26. Дошкільна освіта за кордоном (на прикладі 2-3 держав).
28. Міжнародне співробітництво у галузі дошкільної освіти.
29. Впровадження інноваційної діяльності у роботі дошкільного закладу.
30. Професійна діяльність вчителя-дефектолога у дошкільному закладі.
31. Система роботи вихователя у групі дошкільного закладу, де виховуються діти з ООП (спеціальної та інклюзивної).
32. Інклюзивна освіта у системі дошкілля України.
33. Організаційні форми навчально-виховного процесу у дошкільних закладах (спеціальних та інклюзивних).
34. Командна робота у психолого-педагогічному супроводі інклюзивної освіти у дошкіллі.
35. Спільна робота педагогічного колективу з батьками дітей з ООП, які виховуються у дошкільному закладі.
36. Досвід дошкільного виховання в Європі (на прикладі 2-3 країн).
37. Особливості організації дошкільного виховання у США.

Вимоги до реферату

Реферат виконується самостійно студентом за однією із запропонованих тем (теми різних студентів у групі не повторюються) впродовж вивчення дисципліни до проведення модульного контролю. Захист реферату проходить на практичному занятті, якщо тема реферату розкриває деякий аспект проблеми, що обговорюється на цьому занятті, або на консультації впродовж семестру. У тексті реферату є посилання на джерела, що включені до списку літератури, за зразком [1, с.57].

Оформлення реферату: реферат друкується на комп'ютері на листках формату А4, гарнітура Times New Roman 14пт. Інтервал між рядками – 1,5. Поля: ліве – 2,0 см; праве – 2,0 см; верхнє – 2.0 см; нижнє – 2,5 см, розміщення тексту за шириною.

Обсяг реферату – до 15 сторінок.

Список використаних джерел складається в алфавітному порядку відповідно до існуючих стандартів бібліографічного опису (див.: ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».).

Оцінювання реферату та його захисту – до 15 балів (10 балів за зміст реферату та його оформлення, 5 балів за захист).

Структура реферату:

- 1.Титульна сторінка.
- 2.Зміст або план реферату.
- 3.Вступ.
- 4.Параграфи за темою реферату (не менше 2-х).
- 5.Висновок.
- 6.Література.

При виконанні завдання необхідно дотримуватися принципу академічної доброчесності.

Спецметодика педагогічної роботи за окремими лініями розвитку відповідно до навчальних програм

Підготовка та захист конспекту заняття для дошкільнят із порушеннями інтелекту, ЗПР або РСА (захист індивідуальної самостійної роботи).

Здобувачі групи об'єднуються у групи по 2 особи для підготовки конспекту заняття для дошкільнят певного віку у відповідності до конкретних освітніх ліній, передбачених програмами розвитку дітей дошкільного віку вказаних нозологій. Для кожної групи рандомним способом визначається вік, нозологія порушення дошкільнят, освітня лінія. Тему заняття група обирає сама.

У конспекті має бути визначена освітня, корекційно-розвиткова та виховна мета, обладнання або навчально-дидактичне забезпечення, необхідне для проведення заняття. Вітається самостійне виготовлення навчально-дидактичного забезпечення. У конспекті визначається структура заняття, зазначаються всі слова та дії вихователя під час заняття, а також можливі реакції вихованців. Структура заняття має відповідати вимогам до проведення занять з дошкільнятами відповідно до їх вікових та психофізичних особливостей.

Для захисту необхідно підготувати презентацію, яка відобразить проведену роботу.

Виконані роботи необхідно здати на перевірку до терміну проведення модульної контрольної роботи № 2 (у роздрукованому вигляді з відповідними матеріалами або в електронному вигляді з фото на адресу klyap.marianna@uzhnu.edu.ua).

При виконанні завдання необхідно дотримуватися принципу академічної доброчесності.

6. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Модуль 1. Загальні питання спеціальної методики дошкільного виховання

1. Спеціальна дошкільна педагогіка, її об'єкт, предмет і завдання.
2. Основні категорії порушень розвитку у дітей.
3. Загальні та спеціальні особливості дітей з відхиленнями у розвитку.
4. Принципи корекційно-педагогічного процесу у дошкільлі.
5. Система корекційної допомоги дошкільнятам з відхиленнями у розвитку.
6. Перспективні напрями розвитку спеціальної дошкільної педагогіки.
7. Вікова періодизація дитинства.
8. Вікові та індивідуальні особливості дітей-дошкільнят.
9. Основні завдання виховання дітей дошкільного віку.
10. Роль дорослого в розвитку дитини. Взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти у вихованні дітей.
11. Розвивальне середовище як складова педагогічного процесу для дошкільнят.
12. Дошкільна освіта як складова національної системи освіти.
13. Типи ЗДО та їх функції.
14. Програми навчання і виховання дітей-дошкільнят.
15. Підготовка педагогічних кадрів для системи дошкільної освіти.
16. Особливості навчання дітей дошкільного віку. Закономірності педагогічного процесу у дошкільлі.
17. Зміст навчання дітей-дошкільнят. Аналіз змісту Базового компоненту дошкільної освіти та окремих програм.
18. Принципи і типи навчання у ЗДО.
19. Особливості методів навчання у закладах дошкільної освіти.
20. Форми організації навчання дітей дошкільного віку.
21. Планування педагогічного процесу в дошкільлі.
22. Принципи проведення занять та методи навчання для дітей з порушеннями інтелекту.
23. Мета і завдання інклюзивної освіти. Переваги та перешкоди інклюзії. Умови ефективності інклюзивної освіти.
24. Особливості впровадження інклюзії у ЗДО.
25. Особливості виховання дошкільників із психофізичними порушеннями в умовах інклюзії.
26. Психолого-педагогічний супровід дітей в інклюзивному закладі.
27. Реалізація корекційно-розвивального компоненту інклюзивної освіти.
28. Індивідуальний підхід до дошкільнят із психофізичними порушеннями в інклюзивному ЗДО.
29. Мета, завдання, принципи співробітництва ЗДО із сім'єю.
30. Основні форми співробітництва ЗДО із сім'єю.
31. Наступність, спадкоємність, перспективність у системі безперервної освіти.
32. Готовність дітей до шкільного навчання. Модель готовності дитини-дошкільника до школи: фізична, розумова, особистісна.
33. Основні причини непідготовленості дітей до школи.
34. Адаптація до шкільного навчання.

Модуль 2. Особливості реалізації корекції розвитку для дітей з ООП у дошкільлі

35. Специфіка освітніх потреб дітей раннього та дошкільного віку із ЗПР.
  36. Корекційна спрямованість виховання і навчання дітей із ЗПР.
  37. Система навчання, виховання та реабілітації дітей дошкільного віку з порушеннями інтелекту.
  38. Завдання та принципи виховання дітей з порушеннями мовлення.
  39. Організація корекційної роботи з дітьми-дошкільнятами з РАС.
  40. Головні освітні завдання для дітей з аутизмом відповідно до Комплексної програми розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт».
  41. Психологічна допомога сім'ї, що виховує дитину з РАС.
  42. Основні підходи до фізичного виховання дітей дошкільного віку.
  43. Мета та завдання спеціального фізичного виховання дітей з інтелектуальною недостатністю.
  44. Засоби фізичного виховання в спеціальному ЗДО.
  45. Структура занять з фізкультури у ЗДО, вимоги до його проведення.
- Загартовуючі процедури.
46. Система роботи ЗДО зі зміцнення психофізичного здоров'я.
  47. Завдання розумового виховання дітей дошкільного віку.
  48. Зміст та засоби розумового виховання дошкільнят.
  49. Формування мислення дошкільнят з порушеннями інтелекту.
  50. Розвиток основ наочно-образного мислення дошкільнят з інтелектуальною недостатністю.
  51. Розвиток уваги та пам'яті у дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями.
  52. Роль знань про навколишнє середовище в розумовому вихованні.
  53. Поняття про сенсорний розвиток дитини, сенсорні еталони.
  54. Зміст та методи сенсорного виховання, його періодизація.
  55. Розвиток сприйняття та уяви дітей з порушеннями інтелекту.
  56. Сенсорне виховання як засіб соціальної адаптації дітей з порушеннями зору.
  57. Сенсорне виховання дошкільнят з порушеннями слуху як складова цілісної корекційно-педагогічної роботи.
  58. Діяльність і розвиток дитини.
  59. Особливості гри як засобу всебічного розвитку дитини. Класифікація дитячих ігор.
  60. Розвиток гри в ранньому віці.
  61. Особливості та структура дидактичної гри.
  62. Формування ігрової діяльності дітей з порушеннями інтелекту.
  63. Роль вихователя у розвитку ігрової діяльності дітей.
  64. Особливості та завдання трудової діяльності дошкільників.
  65. Види праці та форми організації трудової діяльності дітей.
  66. Особливості формування предметної діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.
  67. Формування елементів продуктивної діяльності у дітей з порушеннями інтелекту.

Приклади практичних завдань до білетів

1. Запропонувати шляхи створення розвиваючого середовища в спеціальному дошкільному закладі для дітей з інтелектуальними порушеннями.

2. Розробити комплекс корекційно-розвивальних вправ (2-3) для розвитку наочно-дійового мислення дитини середнього дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями.

3. Скласти комплекс вправ ранкової гімнастики у ЗДО для дітей старшого дошкільного віку з порушеннями інтелекту.

4. Скласти ігрові завдання для дітей з інтелектуальними порушеннями для розвитку пам'яті.

5. Розробити дидактичну гру для дітей середнього дошкільного віку з порушеннями інтелекту на закріплення вивченого матеріалу з розділу «Дикі та свійські тварини».

6. Скласти перелік навчально-методичного забезпечення для вивчення теми «Пори року» для дошкільнят молодшого віку з інтелектуальними порушеннями.

7. Розробити конспект режимного моменту для дітей середнього дошкільного віку, що виховуються в інклюзивній групі (у групі є дитина з РСА). Зазначити роль асистента вихователя у залученні дитини з ООП до режимного моменту.

7. ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні дисципліни використовуються традиційні та проблемні лекції, семінари, ситуаційні завдання, самостійна позааудиторна робота (написання рефератів, підготовка презентацій, неформальне навчання), групові проекти, консультації. У ролі неформального навчання рекомендується приєднуватися до вебінарів щодо корекційно-розвиткової роботи з дітьми дошкільного віку з ООП на платформах «Освіторія», «На урок», EdEra тощо.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
2. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
3. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля»/ О.І.Білан, Л.М.Возна, О.Л. Максименко та ін. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 264 с.
4. Програма розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю. URL: <http://old.mon.gov.ua/.../Програма%20розвитку%20для%20дітей%20дошкільного%20ві>.
5. Програма розвитку дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років «Віконечко»/ за заг. ред. Сак Т.В. Тернопіль: Мандрівець, 2015. 304 с.
6. Комплексна програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт» / наук. Кер та заг.ред. Т.В. Скрипник. Вид 2-ге, без змін. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 240 с.
7. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Академвидав», 2006. 456 с. (Альма-матер).
8. Поніманська Т.І., Дичківська І.М. Дошкільна педагогіка. Практикум. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, спеціальність «Дошкільне виховання». К.: Видавничий Дім «Слово», 2007. 352 с.
9. «Про затвердження порядку організації діяльності інклюзивних груп у ЗДО». Постанова Кабінету міністрів України від 28 липня 2021 р. № 769. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text>
10. «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами». Постанова Кабінету міністрів України від 21 липня 2021 р. №765. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/765-2021-%D0%BF#Text>

Допоміжна література:

1. Гаяш О.В. Особливості впровадження інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/38849/1/%D0%93%D0%B0%D1%8F%D1%88%20%D0%9E%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B2%20%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%85%20%D0%B4%D0%BE%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf>
2. Інклюзивна освіта в умовах закладу дошкільної освіти. Методичний посібник. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/010033da-f4e6.docx.html>
3. Кисла О.Ф. Корекційна педагогіка: навч.посібник / О.Ф. Кисла. К.: Кондор-Видавництво, 2015. 320 с.
4. Корекційні ігри та вправи для дітей з ООП. Методичні рекомендації. URL: <https://naurok.com.ua/metodichni-rekomendaci-korekciyni-vpravi-ta-igri-dlya-ditey-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-75213.html>
5. Методи виховання дошкільників. URL: <https://vseosvita.ua/library/konspekt-lekcii-metodi-vihovanna-doskilnikiv-127665.html>
6. Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності: підручник / С.П.Миронова. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. 260 с.
7. Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами./О.Б. Нагорна. Рівне, 2016. 198 с.
8. «Особлива дитина в інклюзивному навчальному закладі»./ Коваль Л.В., Компанець Н.М., Квітка Н.О., Лапін А.В., Луценко І.В. К.:2017р.
9. Тарапака Н.В., Кашуба Л.В. Інклюзія в дошкільлі: розвиток дітей із психофізичними вадами в умовах реалізації Базового компонента дошкільної освіти: Навчально-методичний посібник. Кіровоград, 2013. 140 с.

9. ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗДО

(За інформацією ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти ЗІППО)

Основними завданнями інклюзивного виховання та навчання в закладі дошкільної освіти (далі ЗДО) є організація психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, реалізація корекційно-розвивального навчання, створення освітнього середовища, який задовольнить освітні потреби дитини з ООП, формування життєво важливого досвіду та цілеспрямованого розвитку когнітивних, мовленнєвих, моторних, соціальних функцій у дітей.

Створення спеціальних умов освіти для дітей з особливими освітніми потребами, перш за все, базується на нормативно-правовій базі. Створення цих умов має забезпечити не тільки реалізацію освітніх прав самої дитини на отримання відповідної їй можливостям освіти, а й реалізацію прав всіх інших дітей, включених нарівні з особливою дитиною в інклюзивний освітній простір.

Інклюзивний освітній простір має на увазі створення таких спеціальних умов:

– створення корекційно-розвивального, предметно-просторового та соціального середовища, для стимулювання розвитку дітей з ООП відповідно до їхніх потреб;

– створення безбар'єрного середовища для навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами;

– створення оптимального навчального середовища відповідно до можливостей дітей з ООП;

– організація соціальної взаємодії між здоровими дітьми та дітьми з особливими освітніми потребами;

– надання корекційно-педагогічної допомоги дітям з ООП, спрямованої на виправлення або подолання фізичні і/або психічних порушень;

– наявність кабінетів психолога, дефектолога, логопеда з належним змістовим наповненням.

Особливістю освітнього процесу інклюзивної групи є його індивідуалізація й диференціація. Здійснюється освітній процес в цих групах відповідно до Базового компонента дошкільної освіти, програми розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» (нова редакція, автор О.І. Білан), а також спеціальними програмами та навчально-методичними посібниками, затвердженими в установленому порядку МОН України, з урахуванням індивідуальних особливостей освітньо-пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами, зокрема з інвалідністю.

Відповідно до висновку та рекомендацій інклюзивно-ресурсного центру в закладі дошкільної освіти створюють команду фахівців індивідуального супроводу дитини. До складу команди входять вихователь-методист, вихователі інклюзивної групи, асистент вихователя, практичний психолог, вчитель-логопед та вчитель-дефектолог, медична сестра та інші фахівці. Обов'язково до команди залучаються батьки дитини або особи, які їх замінюють.

Основними завданнями команди фахівців індивідуального супроводу дитини з особливими освітніми потребами є:

– збір інформації про особливості розвитку дитини, її інтереси, труднощі та обмеження, освітні потреби для визначення та реалізації вживання адекватних заходів;

– визначення напрямів психолого-педагогічних та корекційно-розвивальних послуг, які можуть бути надані в закладі дошкільної освіти на підставі висновку ІРЦ та забезпечення надання цих послуг;

– розроблення індивідуальної програми розвитку для кожної дитини з ООП та моніторинг її виконання для того, щоб своєчасно корегувати й визначити динаміку розвитку дитини;

– проведення консультативної роботи з батьками дітей з ООП щодо особливостей їх розвитку, освіти та виховання;

– проведення інформаційно-просвітницької роботи у закладі серед педагогічних працівників, батьків і дітей з метою запобігання дискримінації та порушення прав дитини з ООП, формування дружнього та неупередженого ставлення до цих дітей.

Забезпечення індивідуального педагогічного супроводу дітей з ООП відповідними спеціалістами є обов'язковим компонентом інклюзивного навчання. На них покладається широке коло обов'язків, однак функції мають суттєві відмінності в залежності від потреб дитини. Серед таких спеціалістів є й асистент вихователя.

Інклюзивно-ресурсний центр, у відповідному рішенні, наголошує про потребу у асистенті вихователя для дитини з ООП і це є підставою для клопотання адміністрації ЗДО про введення такої посади у штатний розклад.

Асистент вихователя спрямовує навчально-виховний процес, бере участь у розробці та виконанні індивідуальних навчальних планів та програм, адаптує навчальні матеріали з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими потребами.

Асистент вихователя разом з вихователем планує, до яких видів колективної діяльності на занятті можна максимально залучити дитину з ООП, а на якому етапі заняття доцільна індивідуальна робота. У зв'язку із цим, важливим моментом організації навчально-виховного процесу є диференційований підхід до освіти та вміле поєднання фронтальної, групової та індивідуальної форми робіт на занятті.

Якщо проаналізувати діяльність асистента вихователя, можна визначити основні його функції: організаційну, навчально-розвивальну, діагностичну, аналітико-прогностичну, консультативну.

Вагомий складник інклюзивного навчання та виховання – корекційно-розвивальна робота. В умовах інклюзивної освіти її здійснюють спеціальні фахівці, такі як вчитель-дефектолог, вчитель-логопед, психолог. Також беруть безпосередню участь й інші учасники команди, а саме: вихователі, асистент вихователя, музичні керівники, інструктор з фізичного виховання та плавання та інші.

Здійснюють корекційно-розвивальну роботу засобами освітнього процесу – його змістом, методикою, організаційними формами.

Мета освітнього процесу – корекція розвитку дитини, тож визначають його як корекційно-спрямований (корекційно-спрямоване навчання або корекційно-спрямоване виховання). У процесі корекційно-розвивальної роботи в інклюзивні

групі ЗДО використовують допоміжні освітні технології, методики або їхні модифіковані чи адаптовані елементи залежно від потреб й освітніх можливостей дитини.

Організація корекційно спрямованого навчання в інклюзивній групі має на увазі підготовку та створення умов, необхідних для роботи дитини над засвоєнням програмового матеріалу, подоланням проблем, означених в ІПР.

Організація охоплює широкий діапазон питань, таких як визначення оптимальної її форми (групова, підгрупова або індивідуальна), типу заняття та його структури, забезпечення дітей необхідними навчальними матеріалами та інструментами.

Для реалізації інклюзивного навчання в ЗДО для кожної дитини з ООП створюється індивідуальна програма розвитку (ІПР) та індивідуальний освітній план.

ІПР – документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, закріплює перелік необхідних послуг та розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання.

Індивідуальний освітній план – документ (частина ІПР), що визначає послідовність, форму і темп засвоєння дитиною з ООП у закладі дошкільної освіти компонентів освітньої програми з метою реалізації її індивідуальної освітньої траєкторії.

Відповідно до висновку ІРЦ, індивідуальної програми реабілітації дитини з інвалідністю (за наявності), результатів психолого-педагогічного вивчення дитини команда супроводу складає індивідуальну програму розвитку дитини з особливими освітніми потребами впродовж 2-х тижнів з моменту початку освітнього процесу.

Форма Індивідуальної програми розвитку визначається діючими нормативними документами (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 28 липня 2021 р. № 769).

Термін реалізації ІПР – **1 рік** на основі програм, у тому числі спеціальних, рекомендованих МОН для закладів дошкільної освіти, з відповідною їх адаптацією до особливих освітніх потреб дитини, затверджується директором закладу дошкільної освіти, погоджується батьками дитини (особами, які їх замінюють) та **переглядається тричі на рік**. З метою її коригування та доповнення, ІПР переглядається **щомісячно**.

ІПР **розробляється групою фахівців команди** психолого-педагогічного супроводу дитини (наказ МОН України «Про затвердження примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти», №609, від 08.06.18).

Мета ІПР – процес планування, загального розвитку, досягнень у тих сферах життєдіяльності дитини, в яких вона потребує додаткової підтримки.

Відповідальність за реалізацію індивідуальної програми розвитку покладається на всіх членів команди. Кожен фахівець команди індивідуального супроводу дитини вивчає сферу розвитку дитини відповідно до своєї компетенції і фіксує результати, які потім обговорюються на спільному засіданні.

Педагог – лічба в межах 5

кольори самостійно не називає, зіставляє частково величини розрізняє частково

у самообслуговуванні частково залежна (потребує допомоги дорослого при прийомі їжі, відвідуванні вбиральні, одяганні та роздяганні)

в образотворчій діяльності потребує сторонньої допомоги (підтримки засобів малювання (олівця, пензлика), постійного концентрування уваги на завданні, допомоги при орієнтуванні на аркуші)

Психолог – увага нестійка, мимовільна, емоційна, обсяг уваги знижений

пам'ять механічна, зорова

частково сформоване мислення за наочно-дійовими асоціаціями емоційно-вольова сфера на стадії формування

рівень розвитку пізнавальних інтересів знижений (відповідає віку

2-3-х річної дитини)

Корекційний педагог – здатність до узагальнення відсутня

співвідносить кольори з допомогою

виконує просту інструкцію

частково орієнтується в просторі, в часі – не сформоване

уявлення про себе та навколишніх бідні (може назвати своє ім'я, прізвище, вік, але у малозрозумілий спосіб)

активний словник складається з окремих слів

Інший фахівець (фахівець з фізичної реабілітації) – координація рухів порушена

тонус м'язів низький

порушення рівноваги (атаксія) – обстеження додається у портфоліо.

Адаптація та модифікація освітніх програм. При складанні індивідуальної програми розвитку необхідно проаналізувати, які адаптації та модифікації (за потреби) слід розробити для облаштування середовища, застосування належних методів, матеріалів іграшок, обладнання урахування сенсорних та інших потреб дитини.

При застосуванні різних видів **адаптації** зміст навчання залишається незмінним, а при застосуванні модифікацій він, зазвичай, змінюється.

Модифікація трансформує характер подачі матеріалу шляхом зміни змісту або концептуальної складності навчального завдання.

При складанні ІПР необхідно проаналізувати, які адаптації та модифікації (за потреби) слід розробити для облаштування середовища, застосування належних методів, матеріалів, іграшок, обладнання, урахування сенсорних та інших потреб дитини.

У разі виникнення труднощів у засвоєнні освітньої програми Команда супроводу рекомендує батькам дитини з особливими освітніми потребами звернутися до ІРЦ для проведення повторної комплексної оцінки.

Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги надаються шляхом проведення корекційно-розвиткових занять за напрямами відповідно до індивідуальних особливостей дитини.

ІНДИВІДУАЛЬНА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ

1. Період виконання _____
2. Загальні відомості про дитину:
прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності): _____
дата народження: _____
повне найменування закладу дошкільної освіти, в якому здобуває освіту:

дата зарахування до закладу: _____
група: _____
прізвище, власне ім'я, по батькові батьків (за наявності) (інших законних представників): _____

контактні номери телефонів батьків (інших законних представників): _____

3. Індивідуальні особливості розвитку дитини:

Наявний рівень знань, вмінь і навичок дитини (компетенції)	Опис освітніх труднощів дитини	Потреби
Знає	інтелектуальні труднощі	працювати над
Вміє	функціональні (сенсорні,	розвивати
Володіє	моторні, мовленнєві)	формувати
Розуміє	труднощі	вчити
Здатний	фізичні труднощі	
Засвоїв	навчальні труднощі	
Застосовує (самостійно, з підказками)		

4. Рекомендації щодо організації освітнього процесу дитини з особливими освітніми потребами (зазначити необхідне):

4.1. Рекомендований рівень підтримки:

- перший рівень підтримки;
- другий рівень підтримки;
- третій рівень підтримки;
- четвертий рівень підтримки;
- п'ятий рівень підтримки.

4.2. Адаптація та модифікація освітнього середовища:

Назва адаптації/модифікації	Так/ні	Примітка
Пристосування середовища:		
доступність		
освітлення		
рівень шуму		
приміщення для усамітнення (ресурсна кімната, медіатека тощо)		
Психолого-педагогічна адаптація:		
використання візуального розкладу		
збільшення часу на виконання завдань		
збільшення обсягу допомоги (навідне запитання, демонстрація зразка, нагадування)		

Назва адаптації/модифікації	Так/ні	Примітка
-----------------------------	--------	----------

руховий режим
 використання заохочень
 використання засобів концентрації уваги
 Адаптація навчального матеріалу:
 картки-підказки, картки-інструкції
 засоби альтернативної комунікації
 Модифікація:
 Скорочення змісту матеріалу
 Зниження вимог до виконання завдань
 Інше

4.3. Наявність індивідуального навчального плану¹:

- так;
- ні.

Індивідуальний навчальний план складається для дітей, які цього потребують, строком на три місяці з подальшим його продовженням протягом року за освітніми напрямами: “Особистість дитини”, “Дитина в соціумі”, “Мовлення дитини”, “Дитина у світі мистецтва”, “Дитина у природному довкіллі”, “Гра дитини” “Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі”.

Освітній напрям _____

Цілі та завдання	Очікувані результати/уміння, які планується досягти	Моніторинг та оцінювання досягнень ²				
		1.10	1.11	...	...	...

4.4. Освітній процес здійснюється:

- за розкладом групи;
- за розкладом групи та розкладом проведення корекційно-розвиткових занять;
- за адаптованим розкладом з відвідуванням окремих занять (вказати яких)

за модифікованим розкладом.

5. Потреба у консультації з:

- фахівцями інклюзивно-ресурсного центру;
- працівниками спеціальних закладів освіти;
- іншими фахівцями: _____

6. Додаткові психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (заняття):

Найменування заняття (послуги)	Фахівець, який проводить заняття (надає послугу)	Місце проведення	Розклад занять
--------------------------------	--	------------------	----------------

7. Послуги асистента дитини:

7.1. Потреба в асистенті дитини (супроводі під час інклюзивного навчання):

- так;
- ні.

7.2. Асистентом дитини є:

- один з батьків (інший законний представник) дитини: _____
- уповноважена одним з батьків (інших законних представників) особа:

_____ (зазначити прізвище, власне ім'я, по батькові та контактні дані);

соціальний робітник: _____ (зазначити, хто виступає надавачем соціальної послуги); _____

_____ (зазначити прізвище, власне ім'я, по батькові та контактні дані).

8. Забезпечення допоміжними засобами для організації освітнього процесу:

8.1. Необхідність в допоміжних засобах:

так

ні.

8.2. Перелік допоміжних засобів, яких потребує дитина: _____

9. Потреба в розумному пристосуванні:

так, зазначити яка: _____

ні.

10. Наявність інвалідності:

так, зазначити причину: _____

ні.

11. Члени команди психолого-педагогічного супроводу, які склали індивідуальну програму розвитку:

Прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності)	Посада	Підпис
---	--------	--------

12. Погодження індивідуальної програми розвитку з батьками/іншими законними представниками дитини

Я, _____,
(прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності))

брав (брала) участь у розробленні індивідуальної програми розвитку та згоден (згодна) з її змістом.

_____ (підпис батька (матері)/інших законних представників дитини)

Дата _____

¹ Сторінки до пункту 4.3. "Індивідуальний навчальний план" (4.2А, 4.2Б ...) розробляються і додаються для кожного освітнього напрямку.

² Позначення для оцінювання: "+" - "виконує", "±" - "виконує не систематично" або "виконує з допомогою", "-" - "не виконує".;

10. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ЗАВДАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

(за матеріалами Науково-навчального центру підвищення кваліфікації ДВНЗ «УжНУ»)

Пріоритетні напрямки діяльності ЗДО:

- створення безпечного, комфортного, інклюзивного середовища для всіх учасників освітнього процесу та підвищення якості діяльності ЗДО;
- формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку;
- робота з батьками й налагодження тісної комунікації між усіма учасниками освітнього процесу.

Нормативно-правові засади організації освітнього процесу в ЗДО:

- Закони України «Про освіту» (2017 р.) та «Про дошкільну освіту» (зі змінами);
- Базовий компонент дошкільної освіти (затверджений наказом МОН України 12.01.2021р. № 33);
- Інструктивно-методичні рекомендації «Щодо оновленого БКДО» (лист МОН України від 16.03.2021 № 1/9-148);
- Гранично допустиме навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форм власності (наказ МОН України від 20.04.2015 № 446);
- Інструктивно-методичний лист щодо діяльності ЗДО у поточному навчальному році (наприклад, «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2023/2024 навчальному році», лист МОН України від 21.08.2023р. № 1/12490 -23);
- Про перелік навчальної літератури, рекомендованої МОН України для використання у закладах освіти у поточному навчальному році.

Базовий компонент дошкільної освіти є Державним стандартом дошкільної освіти України, що визначає вимоги до обов'язкових компетентностей та результатів освіти дитини дошкільного віку, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті відповідно до міжнародних стандартів якості освіти. Реалізується відповідно Інструктивно-методичних рекомендації «Щодо оновленого БКДО» (лист МОН України 16.03.2021 № 1/9-148) та освітніми програмами та навчально-методичним забезпеченням, що затверджуються МОН України (лист МОН України 09.08.2021 № 1/9-404).

У ньому зведено норми і положення, що визначають державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини 6 (7) років; сумарний кінцевий показник набутих дитиною компетенцій перед її вступом до школи.

Мета Стандарту – збереження самоцінності дошкільного дитинства, визначення особливостей та вимог до рівня розвиненості, освіченості та вихованості дитини дошкільного віку, забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою.

Розкриваються загальні положення, зміст і структура, інваріантна і варіативна складові змісту освіти. **Інваріантна складова містить такі освітні**

напрями: «Особистість дитини», «Дитина в соціумі», «Дитина у природному довкіллі», «Дитина у світі мистецтва», «Гра дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Мовлення дитини». **Варіативна складова** презентує освітні напрями «Комп'ютерна грамота», «Фінансова грамота», «Іноземна мова», «Хореографія», «Шахи» тощо.

Інваріантний складник розвитку компетентностей дитини:

1. Освітній напрям «Особистість дитини»:

- рухова компетентність;
- здоров'язбережуюча компетентність;
- особистісна компетентність.

2. Освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»:

- предметно-практична компетентність;
- технологічна компетентність;
- сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька компетентність.

3. Освітній напрям «Дитина в природному довкіллі»:

- природничо-екологічна компетентність;
- навички, орієнтовані на сталий розвиток.

4. Освітній напрям «Гра дитини»:

- ігрова компетентність.

5. Освітній напрям «Дитина у соціумі»:

- соціально-громадянська компетентність.

6. Освітній напрям «Мовлення дитини»:

- мовленнєва компетентність;
- комунікативна компетентність;
- літературно-художня компетентність.

7. Освітній напрям «Дитина у світі мистецтва»:

- мистецька компетентність.

Варіативний складник розвитку компетентностей дитини:

1. Освітній напрям «Особистість дитини»:

«Спортивні ігри» (шахи, футбол, баскетбол).

2. Освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»:

«Комп'ютерна грамота».

3. Освітній напрям «Дитина у соціумі»:

«Фінансова грамота».

4. Освітній напрям «Мовлення дитини»:

«Іноземна мова»;

«Основи грамоти».

5. Освітній напрям «Дитина у світі мистецтва»:

«Хореографія».

Освітні програми, рекомендовані в ЗДО:

КОМПЛЕКСНІ ПРОГРАМИ

1. «Я у Світі».
2. Впевнений старт.
3. Українське дошкілля.
4. Стежина.
5. Дитина.
6. Стежини у Всесвіт.
7. Освіта і піклування.

ПАРЦІАЛЬНІ ПРОГРАМИ:

1. Комп'ютерна грамота для малят.
2. Зерно любові.
3. Музично-казкові намистинки
4. Про себе треба знати, про себе треба дбати.
5. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку.
6. Аква-театр
7. Казкова фізкультура.
8. Інтелектуальна мозаїка.
9. Скарбниця моралі.
10. Вітаю, театре.
11. Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на християнських цінностях.
12. 12.Лідер живе в кожному.
13. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт.
14. Шкіряний м'яч.
15. Настільний теніс.
16. Мудрі шахи.
17. 17.Цікаві шашки.
18. Горизонтальний пластичний балет (пластик-шоу).
19. Формування математичної компетентності у дітей дошкільного віку.
20. Дитяча хореографія.
21. Україна – моя Батьківщина.
22. Моя країна – Україна

Гранично допустиме навчальне навантаження

наказ МОН України 20.04.2015р. № 446

Орієнтовні види діяльності за освітніми лініями	Орієнтовна кількість занять на тиждень за віковими групами				
	Раннього віку (від 1 до 2 років)	Перша молодша (від 2 до 3 років)	Друга молодша (від 3 до 4 років)	Середня (від 4 до 5 років)	Старша (від 5 до 6 (7) років)
Ознайомлення із соціумом	1	1	2	2	3
Ознайомлення з природнім довкіллям	1	1	1	1	2
Художньо-продуктивна діяльність (музика, образотворче, театр)	3	4	4	5	5
Сенсорний розвиток	2	2	-	-	-
Логіко-математичний розвиток	-	-	1	1	2
Розвиток мовлення та культури мовленнєвого спілкування	2	2	3	3	3
Здоров'я та фізичний розвиток*	2	2	3	3	3
Загальна кількість на тиждень	9	10	11	12	15
Додаткові освітні послуги	-	-	3	4	5
Макс кількість занять на тиждень	9	10	14	16	20

Предметно-просторове освітнє середовище повинно бути: змістовно-насиченим та багатофункціональним.

Обладнані осередки:

- духовно-моральні;
- розвивально-пізнавальні;
- художньо-продуктивні;
- ігрові;
- фізкультурно-оздоровчі;
- дослідно-експериментальні.

Вимоги до обладнання: безпечність, доступність, варіативність, естетичність; меблі модульні, легкі для пересування з відкритими полицками; дошки; фліпчарти.

Маріанна КЛЯП

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ДИСЦИПЛІНИ

СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

для здобувачів спеціальності 016 Спеціальна освіта

Формат 60*84/16. Гарнітура Times New Roman
Ум.друк.арк. 1,91. Зам. № 10

**Редакційно-видавничий відділ ДВНЗ «УжНУ»
88000, м. Ужгород, вул. Заньковецької, 89
E-mail: dep-editors@uzhnu.edu.ua**